

การบริหารข้อมูลโดยการส่งเสริมการใช้สื่อในการฝึกอบรมพระธรรมทูต Data Administration by Promoting the Use of Media for Training the Dhammaduta Missionary Monks

พระมหาวีรวัฒน์ วีระวุฒโน (จอมเกาะ)

Phramaha Weerawat Weerawaddhano (Chomkoh)^๑

สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย Suddhipong Srivichai^๒

ยุทธวีร์ แก้วทองใหญ่ Yudthavee Kaewthongyai^๓

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง โดยมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารข้อมูลโดยการส่งเสริมการใช้สื่อในการฝึกอบรมพระธรรมทูต ๒) เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขการบริหารข้อมูลโดยการส่งเสริมการใช้สื่อในการฝึกอบรมพระธรรมทูต เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และงานวิจัยเชิงปริมาณ (Qualitative Research) กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ พระธรรมทูตฝ่ายปฏิบัติกร ที่ได้เข้ารับการฝึกอบรมพระธรรมทูตในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ จำนวน ๙๖ รูป ทั่วประเทศ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และความเห็นของพระธรรมทูตที่มีต่อการบริหารข้อมูลโดยการส่งเสริมการใช้สื่อในการฝึกอบรม

ผลการวิจัยพบว่า

๑. พระธรรมทูตมีความคิดเห็นต่อการบริหารข้อมูลโดยการส่งเสริมการใช้สื่อในการฝึกอบรมพระธรรมทูต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านเนื้อหา มีเนื้อหาสาระที่บรรยายสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน มีแนวคิด ให้หลักธรรมสำหรับการดำรงชีวิต ด้านรูปแบบ มีการใช้อุปกรณ์ในการบรรยาย รู้จักจังหวะ และความยืดหยุ่นในการบรรยาย ด้านเทคนิควิธีการ มีการใช้จิตวิทยาในการพูดโน้มน้าวและชักจูงให้ผู้ฟังสนใจและตั้งใจฟัง และด้านขั้นตอน มีการปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้นอยู่เสมอ นำผลการประเมินไปใช้ในการดำเนินงานหรือจัดทำแผนปฏิบัติงานในครั้งต่อไป

๒. แนวทางการแก้ไข ซึ่งมีปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับการบริหารข้อมูลโดยการส่งเสริมการใช้สื่อในการฝึกอบรมพระธรรมทูต พบว่า พระธรรมทูตมีการฟังบรรยายมากกว่า การปฏิบัติจริง เวลาสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ฝึกพูดน้อย ทำให้เวลาฝึกพูดเกิดอาการประหม่า อีกทั้งขั้นตอนการปฏิบัติงานของพระธรรมทูตยังไม่สามารถปฏิบัติตามที่กำหนด เพราะพระธรรมทูตส่วนใหญ่เป็นพระสังฆาธิการมีหน้าที่ปฏิบัติมากอยู่แล้ว จึงไม่สามารถปฏิบัติงานพระธรรมทูตได้อย่างเต็มที่

^๑ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^๒ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^๓ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แนวทางการแก้ไขปัญหา พระธรรมทูตควรกำหนดเนื้อหาที่เข้าใจง่าย สำหรับการบรรยาย เพื่อสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ควรลดชั่วโมงบรรยายลงบ้าง เพื่อจะได้มีเวลาให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้มีโอกาสทดลองทำหน้าที่ให้มากกว่านี้ ควรใช้สื่อและข้อมูลที่เป็นรูปแบบไม่ซับซ้อนมากเกินไป เข้าใจได้ง่าย และจัดอบรมให้พระสงฆ์มีความรู้เกี่ยวกับการเป็นพระธรรมทูตและรับสมัครให้มีจำนวนเพียงพอต่อการปฏิบัติงานในพื้นที่

คำสำคัญ : การบริหาร, การส่งเสริมการใช้สื่อ, การฝึกอบรมพระธรรมทูต

Abstract

This research contains objectives : 1) to study the state of data administration by promoting the use of media for training the dhammaduta missionary monks. 2) To study the solution about data administration by promoting the use of the media for training the dhammaduta missionary monks. The research is combination between quantitative and qualitative research. The population used in this research are 96 dhammaduta missionary monks from nationwide, receiving dhammaduta overseas missionary training in 2560 B.E. the tools used in this research were questionnaires, average mean, percentage and opinions of dhammaduta missionary monks towards data administration by promoting the use of media for training.

The research results showed that:

1. The dhammaduta missionary monks have opinions towards data administration by promoting the use of media for the dhammaduta missionary monks training. Whereas, the overall was high in all the aspects: in the aspects of content, the content of the lecture is consistent with present situation, has point of view and the dharma principles for living. In the aspects of format, the devices are used for lectures, know the rhythm and flexibility in giving lectures. In the aspects of technical methods, has used the psychology to convince and persuade the listeners to have interest and pay attention and in the aspects of procedure, have frequently been improved and developed, apply the assessment to use in operations or prepare action plans for next time.

2. The result of the study for solving the problems, obstacles about the data administration by promoting the use of media for training dhammaduta missionary monks found out that the dhammaduta monks listen to lectures more doing practical. The trainees has less time to practice speaking which makes them nervous while speaking. Also, the process of performing missions of dhammaduta monks are not able to perform as scheduled because majority of dhammduta monks are

ecclesiastical official monks, who already has many duties to practice. Therefore, they are unable to fully perform the mission as dhammaduta monks.

The solution to this problem are dhammaduta monks should determine the content which is easy to understand for the lectures and be able to use it practically, should reduce lecture hours in order to have time to give trainees an opportunity to try more. The media and information should not use too complicated formats but to use formats which is easy to understand and to provide trainings for monks to have knowledge about being a dhammaduta missionary monks and recruit sufficient numbers of applicants to work in the area.

Keywords : Administration, media promotion, missionary training

บทนำ

ภายหลังจากที่พระพุทธองค์ทรงบำเพ็ญพุทธกิจเป็นพระบรมศาสดาประกาศเผยแผ่ศาสนธรรมที่ตรัสรู้ เริ่มตั้งแต่ทรงแสดงปฐมเทศนาโปรดพระปัญจวัคคีย์ ทรงโปรดยสกุลบุตรพร้อมสหายจนมีพระอรหันตพุทธสาวกเกิดขึ้นในโลกจำนวน ๖๐ องค์ (คือ พระปัญจวัคคีย์ ๕ พระยสะพร้อมพระที่เป็นสหายอีก ๕๕) จึงทรงมีพระพุทธประสงค์ที่จะส่งพระอรหันตสาวกเหล่านั้นไปประกาศพระศาสนายังหมู่บ้าน ตำบล หรือนิคมชนบทต่างๆ ของชมพูทวีป โดยก่อนจะทรงส่งไปนั้น พระพุทธองค์ได้ทรงรับสั่งให้ประชุมพระอรหันตสาวกจำนวน ๖๐ องค์แล้วทรงประทานพระโอวาทซึ่งถือเป็นอุดมคติในการประกาศเผยแผ่พระพุทธศาสนา ความว่า “ภิกษุทั้งหลาย เราพ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวงทั้งที่เป็นของทิพย์ทั้งที่เป็นของมนุษย์ แม้พวกเธอก็พ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวงทั้งที่เป็นของทิพย์ทั้งที่เป็นของมนุษย์ พวกเธอจงเที่ยวจาริกไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่ชนหมู่มา เพื่อความสุขแก่ชนหมู่มา เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทเวตาและมนุษย์ทั้งหลาย พวกเธออย่าได้ไปทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมอันงานในเบื้องต้น งานในท่ามกลาง งานในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์อันบริสุทธิ์ พร้อมทั้งอรรถพร้อมทั้งพยัญชนะ บริบูรณ์ครบถ้วน สัตว์ทั้งหลายพวกที่มีกิเลสธุลีในจักขุน้อยก็มีอยู่ เพราะไม่ได้ฟังธรรม สัตว์เหล่านั้นย่อมเสื่อม ผู้รู้ทั่วถึงธรรมได้จักมีอยู่” (วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๒/๓๗)

จากพระพุทธพจน์บทนี้เป็นเครื่องชี้ชัดถึงอุดมคติในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อันเป็นบทบาทสำคัญของการทำหน้าที่ประกาศศาสนธรรมส่งเสริมสัมมาปฏิบัติของพระภิกษุพุทธสาวกทั้งมวลนับจากอดีตสู่ปัจจุบัน ซึ่งมุ่งให้เกิดประโยชน์เกื้อกูล และประโยชน์สุขแก่ประชาชนชาวโลกอย่างแท้จริง หาได้มุ่งประโยชน์ให้คนมานับถือ

พระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมากหรือมุ่งเพื่อประโยชน์ของผู้เผยแผ่เองแต่อย่างใดไม่ นอกจากนี้การส่งพระอรหันตสาวกรุ่นแรกไปประกาศพระศาสนาทั่วชมพูทวีปนี้ ยังถือว่าเป็นจุดกำเนิดการดำเนินงานพระธรรมทูตอีกด้วย (กองพุทธศาสนศึกษา, ๒๕๕๖ : ๕)

นับแต่พระเจ้าอโศกมหาราชทรงอุปถัมภ์การทำสังคายนาครั้งที่ ๓ ณ พระนครปาฏลิบุตร และทรงปรึกษาร่วมกับพระโมคคัลลิตบุตรติสสเถระถึงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างแดน คำสอนของพระพุทธองค์สามารถนำความสุขมาให้แก่ปวงชนได้เหมือนสมัยพระองค์ยังมีพระชนม์ชีพอยู่ ทรงพิจารณาเห็นว่า ต่อไปภายหน้า ถ้าหากพระพุทธศาสนาในอินเดียไม่มั่นคงก็ยังคงอยู่ในประเทศต่างๆ ต่อไป ดังนั้น จึงเห็นสมควรส่งสมณทูตที่มีความรู้ความสามารถไปประกาศศาสนาในประเทศต่างๆ โดยแบ่งเป็น ๙ สาย มีพระธรรมทูตสายที่ ๘ ถูกส่งไปดินแดนสุวรรณภูมิ พร้อมคณะมีปรากฏชื่อ ๕ รูป คือ พระโสณะ พระอุตตระ พระณานิยะ พระภูริยะ และพระมนียะ (พระธรรมปิฎก (ประยูร ธมฺมปุตฺต), ๒๕๔๐ : ๑๔๓)

พระธรรมทูตในประเทศไทย เมื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของพระพุทธศาสนา ก็จะสามารถทราบว่า บุคคลผู้ทำหน้าที่ประกาศพระพุทธศาสนามีอยู่ ๒ ประเภท คือ ๑) ผู้แสดงธรรมอยู่ประจำสำนัก และ ๒) ท่านผู้เดินทางไปหาผู้ที่ควรได้รับฟังพระธรรม บุคคลประเภทแรกเรียกว่า พระธรรมกถึก บุคคลประเภทหลังเรียกว่า พระธรรมทูต กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ พระธรรมกถึก รอให้คนเดินทางมาหาธรรม พระธรรมทูต เร่งให้ธรรมเดินทางไปหาคน ผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้ง ๒ ประเภทนี้ ย่อมมีความสำคัญและมีความจำเป็นเท่าเทียมกัน เพียงแต่ว่า มีงานหนักคนละด้านคนละคราวเท่านั้น เมื่อก้าวโดยสรุปแล้ว พระธรรมกถึกใน

ยามปกติตนเองได้อาสาสมัครทำงานพระธรรมทูตในคราวจำเป็นและเมื่อหมดความจำเป็นแล้ว พระธรรมทูตก็ทำหน้าที่พระธรรมกถึก ดังนั้น ผู้ประกาศพระพุทธศาสนาทั้ง ๒ ประเภท จึงรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและอาจเป็นบุคคลเดียวกันได้

งานพระธรรมทูตยุคเริ่มแรกในประเทศไทย อันเป็นหน่วยงานฝ่ายศาสนูปถัมภกของราชอาณาจักร ได้ฟื้นฟูจัดให้มีงานพระธรรมทูตขึ้น ได้มีความมุ่งหมายในการเสริมสร้างศรัทธาของประชาชนให้ยึดมั่นในพระพุทธศาสนาให้มีศีลธรรม ประจําใจ มีความเคารพรักต่อประเทศชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และเพื่อให้มีความเข้าใจอันดีระหว่างชนที่นับถือศาสนาต่างๆ ได้ทดลองดำเนินงานโดยวิธีอาราธนาพระเถระผู้ใหญ่เป็นหัวหน้าคณะอำนวยการ จัดส่งพระสงฆ์ออกจาริกประกาศพระพุทธศาสนาในถิ่นต่างๆ ในรูปแบบงานพระธรรมทูต นับว่าเป็นวิธีการที่ได้ผลเป็นทวีคูณ กรมการศาสนา จึงมอบถวายการดำเนินงานพระธรรมทูตให้เป็นกิจกรรมถาวรของคณะสงฆ์ (กองพุทธศาสนศึกษา, ๒๕๕๘ : ๓๗-๔๐)

งานพระธรรมทูตเป็นงานเผยแผ่พระศาสนา จุดมุ่งหมายที่สำคัญของงานนี้ก็คือนำธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไปสู่จิตใจของประชาชน หรือชักนำประชาชนให้หันเข้ามาหาธรรมะ นับได้ว่าเป็นงานที่จะต้องเกี่ยวข้องกับประชาชนทุกสาขาอาชีพ ดังนั้น พระธรรมทูต ซึ่งมีหน้าที่ปฏิบัติดังนี้จึงจำเป็นต้องมีความรู้ ความสามารถอย่างเพียงพอ แต่ในสภาพความเป็นจริง พระธรรมทูตจำนวนไม่น้อยยังขาดความรู้ ความสามารถ และทักษะในการเผยแผ่ (สำนักฝึกอบรมพระธรรมทูต, ๒๕๖๐)

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจจะศึกษา ส่งเสริม หรือแก้ไขการ

บริหารข้อมูลโดยการส่งเสริมการใช้สื่อในการฝึกอบรมพระธรรมทูต

วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารข้อมูลโดยการส่งเสริมการใช้สื่อในการฝึกอบรมพระธรรมทูต

๒. เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขการบริหารข้อมูลโดยการส่งเสริมการใช้สื่อในการฝึกอบรมพระธรรมทูต

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี คือ การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

๑. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มพระธรรมทูตฝ่ายปฏิบัติการ ที่ได้เข้าร่วมฝึกอบรมพระธรรมทูตในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ จำนวน ๘๖ รูป (ข้อมูลจาก : บัญชีรายชื่อผู้เข้าอบรมพระธรรมทูต รุ่นที่ ๕๓/๒๕๖๐ สำนักฝึกอบรมพระธรรมทูต วัดปากน้ำ เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร) และผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสำคัญในการสัมภาษณ์ ได้แก่ พระสังฆาธิการ ๕ รูป

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๑) แบบสอบถาม เพื่อศึกษาสภาพการบริหารข้อมูลโดยการส่งเสริมการใช้สื่อในการฝึกอบรมพระธรรมทูต

(๑) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจะเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากแนวคิดทฤษฎีที่ได้ทบทวนเอกสารตามกรอบงานวิจัยเรื่อง การบริหารข้อมูลโดยการส่งเสริมการใช้สื่อในการฝึกอบรมพระธรรมทูต และดำเนินการสร้างแบบสอบถามเพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย และเครื่องมือที่ใช้วิจัย

แบ่งออกเป็น ๓ ตอน ได้แก่ ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารข้อมูลโดยการส่งเสริมการใช้สื่อในการฝึกอบรมพระธรรมทูต ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะปัญหาอุปสรรคและแนวทางการบริหารข้อมูลโดยการส่งเสริมการใช้สื่อในการฝึกอบรมพระธรรมทูต

(๒) การหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) ของแบบสอบถาม ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อหาค่า Validity โดยใช้ IOC ซึ่งจะต้องไม่ต่ำกว่า ๐.๐๕ ในแต่ละข้อ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบและนำมาปรับปรุงแก้ไข ซึ่งผลการวัดค่า ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของคำถามมีค่าระหว่าง ๐.๘๐ ถึง ๑.๐๐ ซึ่งมีความเที่ยงตรงใช้ได้

(๓) การหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดสอบ (Pretest) กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา จำนวน ๓๐ คน โดยการนำไปวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นเป็นรายข้อ (Item Analysis) หาค่าความเชื่อมั่นรวมโดยใช้วิธีของ Cronbach (1971:171) เพื่อให้เกิดความชัดเจนของข้อคำถาม โดยใช้เกณฑ์ยอมรับที่ค่ามากกว่า ๐.๗๐ เพื่อแสดงว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นเพียงพอ

๒) แบบสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขการบริหารข้อมูลโดยการส่งเสริมการใช้สื่อในการฝึกอบรมพระธรรมทูต

๓. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

๑) ศึกษาหลักการแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารข้อมูลโดยการส่งเสริมการใช้สื่อในการฝึกอบรมพระธรรมทูตจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือในการวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

ในการสร้างเครื่องมือวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

๓) สร้างเครื่องมือแล้วนำเสนอร่างเครื่องมือการศึกษาต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขแล้วนำให้ผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำร่างแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจแก้จากผู้เชี่ยวชาญไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะ เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Objective Congruence) (ธีระศักดิ์ อุ่ณารมณฺ์เลิศ, ๒๕๔๙ : ๖๕) โดยใช้วิธีเลือกข้อคำถามของแบบสอบถามที่มีค่ากำหนดทางสถิติที่ ๐.๕ มาใช้เป็นคำถามจากการตรวจแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญ ๕ ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของคำถามอยู่ระหว่าง ๑.๐๐ แบบสอบถามทุกข้อมีความเที่ยงตรงตามเนื้อหาและครอบคลุมตามวัตถุประสงค์การวิจัย

๔) นำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญแนะนำแล้วปรับปรุงแก้ไขและนำไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้ง จึงนำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างไม่ใช่เป้าหมาย จำนวน ๓๐ ชุด กับพระสงฆ์ในอำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ จังหวัดศรีสะเกษ ในการหาค่าความเชื่อมั่น (Alpha) ของแบบสอบถามในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้เท่ากับ ๐.๙๔

๔. การรวบรวมข้อมูลวิจัย ๑) ผู้วิจัยทำหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อออกหนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบแบบสอบถาม ๒) ผู้วิจัยทำหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอความเมตตาคุณครูประจำกลุ่มประชากร ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ๓) ผู้วิจัยประสานงานไปยังกลุ่มประชากรในการวิจัยเพื่อขอความเมตตาคุณครูประจำ ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ๔) ผู้วิจัยดำเนินการ

เก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากร ๕) ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลตรวจนับแบบสอบถามด้วยตนเอง ๖) เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

๕. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบหาค่า t-test และการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

๑. สภาพการบริหารข้อมูลโดยการส่งเสริมการใช้สื่อในการฝึกอบรมพระธรรมทูต

พระธรรมทูตมีความคิดเห็นต่อการบริหารข้อมูลโดยการส่งเสริมการใช้สื่อในการฝึกอบรมพระธรรมทูต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๒ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๖๖ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มี ๔ ด้าน อยู่ในระดับมาก ทั้ง ๔ ด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๕ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๖๙ ด้านขั้นตอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๓ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๖๘ ด้านเทคนิควิธีการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๔ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๖๙ ด้านรูปแบบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๙ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๗๑ ตามลำดับ โดยมีผลการวิจัยแต่ละด้านเรื่องการบริหารข้อมูลโดยการส่งเสริมการใช้สื่อในการฝึกอบรมพระธรรมทูต ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านเนื้อหา ๒) ด้านรูปแบบ ๓) ด้านเทคนิควิธีการ ๔) ด้านขั้นตอน ดังนี้

๑) ด้านเนื้อหา พระธรรมทูตมีความคิดเห็นต่อการบริหารข้อมูลโดยการส่งเสริมการใช้สื่อในการฝึกอบรมพระธรรมทูต ด้านเนื้อหา โดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ทุกข้อมีความคิดเห็นในระดับมาก ข้อที่พระธรรมทูตมีความ

คิดเห็นอยู่ในลำดับสูงสุด ได้แก่ เนื้อหาสาระที่บรรยายสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน มีแง่คิด ให้หลักธรรมสำหรับการดำรงชีวิต และข้อที่พระธรรมทูตมีความคิดเห็นอยู่ในลำดับต่ำสุด ได้แก่ เนื้อหาส่งเสริมให้มีการคิดวิเคราะห์เหตุการณ์ในสังคม ด้วยหลักพุทธธรรม

๒) ด้านรูปแบบ พระธรรมทูตมีความคิดเห็นต่อการบริหารข้อมูลโดยการส่งเสริมการใช้สื่อในการฝึกอบรมพระธรรมทูต ด้านรูปแบบ โดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ทุกข้อมีความคิดเห็นในระดับมาก ข้อที่พระธรรมทูตมีความคิดเห็นอยู่ในลำดับสูงสุด ได้แก่ การใช้อุปกรณ์ในการบรรยาย และข้อที่พระธรรมทูตมีความคิดเห็นอยู่ในลำดับต่ำสุด ได้แก่ ระยะเวลาในการบรรยายธรรมเหมาะสมมากน้อยเพียงใด

๓) ด้านเทคนิควิธีการ พระธรรมทูตมีความคิดเห็นต่อการบริหารข้อมูลโดยการส่งเสริมการใช้สื่อในการฝึกอบรมพระธรรมทูต ด้านเทคนิควิธีการ โดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ทุกข้อมีความคิดเห็นในระดับมาก ข้อที่พระธรรมทูต มีความคิดเห็นอยู่ในลำดับสูงสุด ได้แก่ ใช้จิตวิทยาในการพูดโน้มน้าวและชักจูงให้ผู้ฟังสนใจและตั้งใจฟัง และข้อที่พระธรรมทูตมีความคิดเห็นอยู่ในลำดับต่ำสุด ได้แก่ มีการใช้ท่าทางประกอบการอบรมบรรยาย

๔) ด้านขั้นตอน พระธรรมทูตมีความคิดเห็นต่อการบริหารข้อมูลโดยการส่งเสริมการใช้สื่อในการฝึกอบรมพระธรรมทูต ด้านขั้นตอน โดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ทุกข้อมีความคิดเห็นในระดับมาก ข้อที่พระธรรมทูตมีความคิดเห็นอยู่ในลำดับสูงสุด ได้แก่ มีการปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้นอยู่เสมอ นำผลการประเมินไปใช้ในการดำเนินงานหรือจัดทำแผนปฏิบัติงานใน

ครั้งต่อไป และข้อที่พระธรรมทูตมีความคิดเห็นอยู่ในลำดับต่ำสุด ได้แก่ ติดตาม/ประเมินผลการดำเนินงาน/สรุปผล/วิเคราะห์ผลสำเร็จและปัญหาอุปสรรค

๒. แนวทางการแก้ไขการบริหารข้อมูล โดยการส่งเสริมการใช้สื่อในการฝึกอบรมพระธรรมทูต

๑) ด้านเนื้อหา พระธรรมทูตมีการฟังบรรยายมากกว่าการปฏิบัติจริง ทำให้ไม่เข้าใจในเนื้อหาเท่าที่ควร ควรกำหนดเนื้อหาที่เข้าใจง่ายสำหรับการบรรยาย สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง พระธรรมทูตจำนวนไม่น้อยยังพูดภาษาอังกฤษไม่ได้เลย เมื่อเทียบกับสื่อต่างๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบันอย่างแพร่หลาย จึงอยากให้การฝึกอบรมพระธรรมทูตมีการพัฒนาภาษาอังกฤษให้มากขึ้น น่าจะมีครูฝึกภาษาด้วยจะดีมาก และสภาพบรรยากาศไม่เอื้ออำนวยต่อการบรรยาย และเนื้อหาบางอย่างไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันเท่าไรนัก ควรปรับสภาพบรรยากาศการบรรยายให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่สอนบรรยายและสอดคล้องกับความเป็นจริงมากกว่านี้

๒) ด้านรูปแบบ การใช้สื่อและข้อมูลด้วยรูปแบบที่หลากหลาย มีความซับซ้อนยากต่อความเข้าใจ ควรใช้สื่อและข้อมูลที่เป็นรูปแบบไม่ซับซ้อนมากเกินไป เข้าใจได้ง่าย เวลาสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ฝึกพูดน้อย ทำให้เวลาฝึกพูดเกิดอาการประหม่า ควรลดชั่วโมงบรรยายลงบ้าง เพื่อจะได้มีเวลาให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้มีโอกาสทดลองทำหน้าที่ให้มากกว่านี้ และผู้บรรยายไม่มาตรงเวลา หรือตรงตามตาราง อาจจะเป็นเพราะรถติด หรือท่านติดธุระที่อื่น จึงทำให้ท่านต้องสลับตารางบรรยายกับผู้บรรยายท่านอื่น ควรให้วิทยากรผู้บรรยายมาตรงกัน ตารางที่ได้ลงไว้ จะทำให้เกิดการเตรียมพร้อมของผู้เข้ารับฟังบรรยาย

๓) ด้านเทคนิควิธีการ วิธีการส่วนใหญ่เป็นการนั่งรับฟัง ซึ่งบางส่วนทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเบื่อหน่าย บรรยากาศเดิมๆ เนื้อหาไม่จูงใจ อยากให้มีการเปลี่ยนสถานที่ และน่าจะจัดให้พระไปทัศนศึกษาออกสถานที่ เทคนิคแบบเดิมๆ บ้างก็ซ้ำกัน ควรมีเทคนิคที่หลากหลายมากกว่านี้ วิทยากรแต่ละท่านควรมีการประชุมประสานงานกัน เพื่อป้องกันการนำเสนอที่ซ้ำซ้อน และบางครั้งการใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ยากแก่การเข้าใจ และการนำไปใช้ต่อ

๔) ด้านขั้นตอน ขั้นตอนการปฏิบัติงานของพระธรรมทูตยังไม่สามารถปฏิบัติได้ตามที่กำหนด เพราะพระธรรมทูตส่วนใหญ่เป็นพระสังฆาธิการมีหน้าที่ปฏิบัติมากอยู่แล้ว จึงไม่สามารถปฏิบัติงานพระธรรมทูตได้อย่างเต็มที่ ควรจัดอบรมให้พระสงฆ์มีความรู้เกี่ยวกับการเป็นพระธรรมทูตและรับสมัครให้มีจำนวนเพียงพอต่อการปฏิบัติงานในพื้นที่ มีขั้นตอนยุ่งยากมากมาย จนกินเวลาทำให้ปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ทบทวนความรู้ ไตร่ตรองด้วยตนเอง ควรลดขั้นตอนบางประการลง หรือควบบขั้นตอนหลายๆ อย่างให้อยู่ในขั้นตอนเดียวกันเพื่อความคล่องตัว และการสื่อสารผู้มาอบรมเข้าใจเกินไป การเตรียมตัวยาก อาจไม่ทันเวลาในการเข้ารับการฝึกอบรม ควรสื่อสารเลือกผู้มาอบรมเป็นเวลา เพื่อจะได้เตรียมตัวทันไม่ช้าหรือเร็วเกินไป

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำประเด็นจากการสรุปผลมาเป็นประเด็นในการอภิปรายผล ดังนี้

๑. ด้านเนื้อหา พระธรรมทูตมีความคิดเห็นต่อการบริหารข้อมูลโดยการส่งเสริมการใช้สื่อในการฝึกอบรมพระธรรมทูต ด้านเนื้อหาโดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับ

มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ทุกข้อมีความคิดเห็นในระดับมาก ข้อที่พระธรรมทูตมีความคิดเห็นอยู่ในลำดับสูงสุด ได้แก่ “เนื้อหาสาระที่บรรยายสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน มีแง่คิด ให้หลักธรรมสำหรับการดำรงชีวิต” และข้อที่พระธรรมทูตมีความคิดเห็นอยู่ในลำดับต่ำสุด ได้แก่ เนื้อหาส่งเสริมให้มีการคิดวิเคราะห์ เหตุการณ์ในสังคม ด้วยหลักพุทธธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูวิโรจน์คุณากร (จำรัส อติสโย/พลศิลา) (๒๕๕๕) ผลการวิจัยพบว่า พระธรรมทูตมีการใช้เนื้อหาหลักธรรมหลายหมวด รวมทั้งข้อคิดคำคมในสถานการณ์ปัจจุบันมาใช้ โดยพิจารณาถึงความเหมาะสมกับเพศ วัย อาชีพ สภาพแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง มีการใช้หลักธรรมร่วมกับการทำกิจกรรมสร้างสรรค์ สื่อการสอนประกอบในการเผยแพร่ที่นำมาใช้แตกต่างกันขึ้นอยู่กับความรู้ ความชำนาญของพระธรรมทูตแต่ละรูป และขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับผู้ฟัง ในส่วนของการได้รับประโยชน์และคุณค่านี้โดยภาพรวม พบว่า ผู้ฟังได้รับประโยชน์ทั้งด้านกายภาพ ด้านจิตภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมในระดับที่ดีขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระภุเวียง ธมมนนโท (วงศ์แสงเดือน) (๒๕๕๔) ผลการวิจัยพบว่า ด้านการใช้สื่อพิมพ์ ควรใช้หนังสือหลากหลายเป็นสื่อการสอนแล้วนำตำราเรียนมาสอนให้นักเรียนเข้าใจพร้อมทั้งใช้ภาพประกอบการเรียนการสอนเพื่อความเข้าใจ ด้านการใช้เทคโนโลยี ครูและนักเรียนมีความเห็นสอดคล้องกันว่าอยากให้ใช้สื่อที่ทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ CVD, DVD เป็นต้น

๒. ด้านรูปแบบ พระธรรมทูตมีความคิดเห็นต่อการบริหารข้อมูลโดยการส่งเสริมการใช้สื่อในการฝึกอบรมพระธรรมทูต ด้านรูปแบบโดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ทุกข้อมีความ

คิดเห็นในระดับมาก ข้อที่พระธรรมทูตมีความคิดเห็นอยู่ในลำดับสูงสุด ได้แก่ “การใช้อุปกรณ์ในการบรรยาย” และข้อที่พระธรรมทูตมีความคิดเห็นอยู่ในลำดับต่ำสุด ได้แก่ ระยะเวลาในการบรรยายธรรมเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูวิเวกวราภรณ์ (ประสิทธิ์ ฐานวโร) (๒๕๕๕) ผลการวิจัยพบว่า พระธรรมทูตบางรูป ไม่ค่อยมีการสาธิต หรือการยกตัวอย่างเปรียบเทียบ เพื่อให้นักเรียนมีความเข้าใจได้มากขึ้น เวลาในการบรรยายน้อยเกินไป ไม่มีช่วงที่เปิดโอกาสให้ผู้ฟังได้สนทนาสอบถาม เพื่อให้เกิดความเข้าใจในข้อปฏิบัติให้ชัดเจน ขาดสื่ออุปกรณ์ในการนำเสนอประกอบการบรรยาย เพื่อจูงใจให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจมากขึ้น ความจูงใจ โดยขาดการใช้วิธีการสนทนา ถามตอบปัญหาจากเรื่องที่ได้บรรยายแล้ว พระธรรมทูตบางรูปยังขาดการใช้วิธีนำเสนอที่ดี เพราะขาดความรู้ทางธรรมะใช้เวลาบรรยายยาวเกินไป ทำให้เกิดตึงเครียดแก่ผู้ฟัง สำหรับข้อเสนอแนะพบว่าไม่ค่อยมีการสาธิต หรือการยกตัวอย่างเปรียบเทียบ เพื่อให้นักเรียนมีความเข้าใจได้มากขึ้น ควรมีเวลาในการบรรยายให้มากกว่านี้ และควรเว้นเวลาไว้ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ฟังได้สอบถามบ้างตามสมควร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนด้านอุปกรณ์การเผยแพร่ และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านอื่นๆ ควรมีการสนทนาโต้ตอบกับผู้ฟัง เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการเรียนรู้ร่วมกันให้เพิ่มมากขึ้น ลดเนื้อหาในการบรรยายลงบ้าง สอดแทรกเรื่องสนุกๆ ขำขันบ้างเพื่อให้ผ่อนคลายไม่เครียด

๓. ด้านเทคนิควิธีการ พระธรรมทูตมีความคิดเห็นต่อการบริหารข้อมูลโดยการส่งเสริมการใช้สื่อในการฝึกอบรมพระธรรมทูตด้านเทคนิควิธีการ โดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ทุกข้อมีความคิดเห็นในระดับมาก ข้อที่พระ

พระธรรมทูตมีความคิดเห็นอยู่ในลำดับสูงสุด ได้แก่ ใช้จิตวิทยาในการพูดโน้มน้าวและชักจูงให้ผู้ฟังสนใจและตั้งใจฟัง และข้อที่พระธรรมทูตมีความคิดเห็นอยู่ในลำดับต่ำสุด ได้แก่ มีการใช้ท่าทางประกอบการอบรมบรรยาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐนันท์ แยมไสว (๒๕๕๙) ผลการวิจัยพบว่า ควรมีการพัฒนาการจัดระบบสารสนเทศและมีความต้องการพัฒนาตามลำดับ ดังนี้ ควรจัดอบรมให้ความรู้และเทคนิคแก่ผู้มีหน้าที่ในการเผยแพร่ข้อมูล ควรมีการวางแผนในการจัดเก็บข้อมูลให้เป็นไปตามสภาพและระยะเวลาข้อมูลในแต่ละประเภท ควรพัฒนาบุคลากรที่มีหน้าที่ประมวลผลให้มีความรู้ความสามารถในการประมวลผลข้อมูล ควรจัดอบรมความรู้ทางสถิติและเทคนิคแก่ผู้ที่มีหน้าที่ในการวิเคราะห์ข้อมูล ควรจัดอบรมบุคลากรที่ปฏิบัติงานสารสนเทศในโรงเรียนให้มีความรู้ความสามารถ เข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูล ควรดำเนินการจัดอบรมบุคลากรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบข้อมูลของโรงเรียนให้มีความรู้ความเข้าใจวัตถุประสงค์และวิธีการตรวจสอบข้อมูลให้ชัดเจนตามลำดับ

๔. ด้านขั้นตอน พระธรรมทูตมีความคิดเห็นต่อการบริหารข้อมูลโดยการส่งเสริมการใช้สื่อในการฝึกอบรมพระธรรมทูต ด้านขั้นตอนโดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ทุกข้อมีความคิดเห็นในระดับมาก ข้อที่พระธรรมทูตมีความคิดเห็นอยู่ในลำดับสูงสุด ได้แก่ มีการปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้นอยู่เสมอ นำผลการประเมินไปใช้ในการดำเนินงานหรือจัดทำแผนปฏิบัติงานในครั้งต่อไป และข้อที่พระธรรมทูตมีความคิดเห็นอยู่ในลำดับต่ำสุด ได้แก่ ติดตาม/ประเมินผลการดำเนินงาน/สรุปผล/วิเคราะห์ผลสำเร็จและปัญหาอุปสรรค ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระธีรนิติ ธีรธมโม (๒๕๕๕) ผลการวิจัยพบว่า

พระธรรมทูตส่วนใหญ่มีตำแหน่งเป็นพระสังฆาธิการที่ต้องปฏิบัติภารกิจมาก จึงส่งผลให้ไม่สามารถปฏิบัติงานของพระธรรมทูตได้อย่างเต็มที่ และไม่มีเวลาเพียงพอ ประกอบกับบุคลากรมีน้อยและยังขาดการสนับสนุนงบประมาณที่จะดำเนินงานกิจกรรมด้านการเผยแพร่ ทั้งนี้ประชาชนยังทราบว่ามีพระธรรมทูตปฏิบัติงานอยู่จริง

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ เป็นการบริหารข้อมูลโดยการส่งเสริมการใช้สื่อในการฝึกอบรมพระธรรมทูต ได้แก่

๑. ด้านเนื้อหา คือ เนื้อหาเข้าใจง่าย เหมาะสมกับผู้ฟังสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และมีแง่คิด ให้หลักธรรมในการดำรงชีวิต

๒. ด้านรูปแบบ คือ รูปแบบมีการจัดทำสื่อ แทรกเรื่องที่ทำให้ผู้ฟังรู้สึกผ่อนคลาย และใช้เวลาบรรยายให้เหมาะสม

๓. ด้านเทคนิควิธีการ คือ เทคนิควิธีการมีการเลือกสื่อในการบรรยาย สร้างบรรยากาศในการฝึกอบรม และมอบรางวัลเป็นขวัญกำลังใจ

๔. ด้านขั้นตอน คือ ขั้นตอนมีการฝึกเตรียมความพร้อม ทำโครงการ/แผนงาน และติดตาม/ประเมินผล/พัฒนา

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ๑) ด้านเนื้อหา ควรส่งเสริมให้พระธรรมทูตสามารถกำหนดเนื้อหาที่เหมาะสมกับตนเองด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ๒) ด้านรูปแบบ ควรส่งเสริมสนับสนุนให้พระธรรมทูตปฏิบัติงานได้อย่างเต็มความสามารถด้วยรูปแบบแบบแผนที่กำหนดไว้ ๓) ด้านเทคนิควิธีการ ควรหาจุดเด่นของงานพระธรรมทูตเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ๔) ด้านขั้นตอน

ควรมีการปฏิบัติตามขั้นตอนแผนงานที่วางไว้ เพื่อผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

๒. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ ๑) พระธรรมทูตหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรมีการประชุมสัมมนากันอย่างต่อเนือง เป็นการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ๒) พระธรรมทูตควรมีการกำหนด และเขียนแผนปฏิบัติงาน เพื่อวัดและประเมินผลการปฏิบัติงานและพัฒนารูปแบบอย่างเป็นรูปธรรม ๓) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้การส่งเสริมและสนับสนุนงานพระธรรมทูตอย่างเต็มความสามารถ เพื่อเป็นขวัญกำลังใจแก่พระธรรมทูตที่ปฏิบัติงาน และจะได้ปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ

๓. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ๑) ควรศึกษาเนื้อหาสาระในการฝึกอบรมให้ชัดเจน เพื่อเป็นปัจจัยส่งเสริมการปฏิบัติงานของพระธรรมทูตต่อไป ๒) ควรศึกษาดูว่าสื่อที่ใช้ในการฝึกอบรมนั้น มีสื่อประเภทไหนบ้าง สื่อแบบไหนดี แบบไหนไม่ดี เมื่อเวลาใช้แล้วจะเกิดประสิทธิผลมากที่สุดในการฝึกอบรม ๓) ควรมีการศึกษาเชิงประเมินผลการปฏิบัติงานของพระธรรมทูตที่เข้ารับการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันให้มากที่สุด

บรรณานุกรม

- กองพุทธศาสนศึกษา, สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (๒๕๕๖). **ประวัติความสำคัญของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- กองพุทธศาสนศึกษา, สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (๒๕๕๘). **ระเบียบกองงานพระธรรมทูต**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: เพชรเกษมพริ้นติ้งกรุ๊ป.
- ณัฐนันท์ แยมไสว. (๒๕๕๙). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการจัดระบบสารสนเทศ โรงเรียนในอำเภอบางละมุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต ๓. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธีระศักดิ์ อุ่นอารมณเลิศ. (๒๕๕๙). **เครื่องมือวิจัยทางการศึกษา: การสร้างและการพัฒนา**. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พระครูวิโรจน์คุณากร (จรัส อดิโย/พลศิลา). (๒๕๕๕). ศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตประจำอำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูวิเวกวราภรณ์ (ประสิทธิ์ ฐานวโร). (๒๕๕๕). บทบาทของพระธรรมทูตที่มีต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). (๒๕๕๐). **พุทธศาสนาในเอเชีย**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- พระธีรนิติ์ ธีรธมโม (เฮงประเสริฐ). (๒๕๕๕). บทบาทพระธรรมทูตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอำเภอบางแพะ จังหวัดราชบุรี. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระภูเวียง ธมมนนโท (วงศ์แสงเดือน). (๒๕๕๔). สภาพการใช้สื่อการเรียนการสอนของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (๒๕๓๙). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักฝึกอบรมพระธรรมทูต, กองงานพระธรรมทูต. (๒๕๖๐). **การฝึกอบรมพระธรรมทูต รุ่นที่ ๕๓**. กรุงเทพมหานคร: กองงานพระธรรมทูต.
- Cronbach, Lee J. (1971). **Essentials of psychological testing**. 4th ed. New York: Harper & Row.